

Parabelka generała Sosabowskiego

Michał Mackiewicz

► Parabellum w wersji długiej i krótkiej; P.08 Lange Pistole (u góry) należało do gen. Stanisława Sosabowskiego

Fot. Muzeum Wojska Polskiego

Pistolety Parabellum należą do najbardziej rozpoznawalnych konstrukcji w historii broni strzeleckiej. Stanowiły przepisową broń armii niemieckiej w obu wojnach światowych, ale zdobywcze egzemplarze cenili sobie także przeciwnicy. Wśród kilkudziesięciu parabelek z kolekcji Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie są prawdziwe perełki, jak np. pistolet należący niegdyś do gen. Stanisława Sosabowskiego, twórcy i dowódcy elitarniej polskiej 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej.

Sosabowski był jednym z najzdolniejszych polskich dowódców w czasie II wojny światowej. W młodości służył w cesarsko-królewskiej armii austro-węgierskiej i w jej szeregach odbył trudną kampanię na froncie wschodnim. Zdobył szereg odznaczeń, ale i odniósł liczne rany. Wielką wojnę zakończył w stopniu porucznika. Karierę kontynuował w odrodzonym Wojsku Polskim, a we wrześniu 1939 roku, dowodząc 21. Pułkiem Piechoty „Dzieci Warszawy”, zasłynął obroną stołecznego Grochowa.

Pamiętka po bitwie

Dalszy szlak bojowy Sosabowskiego przebiegał przez Francję i Wielką Brytanię. Od 1941 roku organizował i szkolił 1. Samodzielną Brygadę Spadochronową – jednostkę, która powstała zresztą z jego inicjatywy. W czerwcu 1944 roku otrzymał awans generalski. Brygadzie nigdy nie dane było wal-

czyć w ojczyźnie, chociaż właśnie do tego celu została stworzona; użyto jej we wrześniu 1944 roku w niefortunnej kombinowanej operacji lądowo-powietrzno-desantowej „Market Garden”. Walki w Holandii, pod Arnhem i Driel, stanowią jeden z najbardziej tragicznych epizodów z udziałem polskich żołnierzy w całej II wojnie światowej, a sam Sosabowski stał się po zakończeniu operacji kozłem ofiarnym, obwinianym przez Brytyjczyków za niepowodzenie. Pamiętką po tej dramatycznej bitwie jest właśnie niemieckie parabellum, zdobyte najprawdopodobniej pod Driel i ofiarowane polskiemu generałowi przez oficerów. Ekspонат trafił do Warszawy w 1961 roku wraz z imponującymi zbiorami przekazanymi do kraju

przez Muzeum Instytutu Historycznego im. Władysława Sikorskiego w Banknocku (Wielka Brytania). Choć w 1940 roku Wehrmacht przyjął do uzbrojenia znacznie nowocześniejszy pistolet – Walthera wz. 1938 – parabelek używano na froncie do końca wojny.

Celniejsza niż rewolwer

Geneza tej broni sięga końca XIX wieku, kiedy to za sprawą nowych rozwiązań konstrukcyjnych odrodził się pistolet wojskowy. Wykorzystywał on, podobnie jak karabin maszynowy Maxim, zasadę krótkiego odrzutu lufy.

Zamek w trakcie strzału pozostawał zaryglowany wraz z lufą, potem następował ruch wsteczny obu elementów i wreszcie odryglowanie; zamek mógł cofnąć się dalej, wyrzucając pustą łuskę, a następnie dzięki sprężynie powrotnej wracał w pierwotne położenie, wyciągając jednocześnie kolejny nabój z magazynka i wprowadzając go do komory naboowej. Ta samopowtarzalna broń była celniejsza i bardziej szybkostrzelna niż rewolwery, toteż wkrótce znalazła uznanie w niemal wszystkich armiach świata.

Najbardziej znanymi konstrukcjami z końca XIX wieku są niemieckie pistolety Mauser C96 i Borchardt C93. Właśnie ten ostatni stanowił punkt wyjścia parabellum. Zastosowano w nim funkcjonalny, oryginalny kolankowo-dźwigniowy mechanizm zamkowy; chociaż broń działała bez zarzutu i wydawała się perspektywiczna, to jednak wyzwaniem dla konstrukto-

rów była jej znaczna masa i wymiary. Dopiero Georg Luger z berlińskich zakładów zbrojeniowych Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken (DWM) uczynił z pistoletu Hugona Borchardta broń znacznie mniejszą, bardziej zwartą i mniej skomplikowaną, chociaż zasada działania pozostała identyczna.

Jako pierwsza – w 1900 roku – udoskonalony pistolet przyjęła na uzbrojenie armia szwajcarska. Cztery lata później wprowadzono go w niemieckiej marynarce wojennej (wersja ta charakteryzowała się długą, 15-centymetrową lufą). Wreszcie w 1908 roku pistolet stał się służbową niemiecką bronią ▶

▶ Portret gen. Stanisława Sosabowskiego autorstwa Stefana Garwatowskiego

Fot. Muzeum Wojska Polskiego

Fot. Muzeum Wojska Polskiego

Dane taktyczno-techniczne Lange P.08

kaliber	masa broni	długość broni	długość lufy
9 mm	1,05 kg	32 cm	20 cm

▶ Parabellum P.08 Lange Pistole

boczną, znaną pod skrótowym oznaczeniem P.08. Popularna nazwa „parabellum” pochodzi od łacińskiej sentencji „*Si vis pacem, para bellum*” („Jeśli chcesz pokoju, szykuj się do wojny”); była ona znakiem towarowym macierzystego producenta – firmy DWM. W USA P.08 nazywany jest najczęściej „lugerem”. Broń dostosowano do naboju 9 x 19 mm opracowanego przez Geорга Luger'a w 1902 roku. Amunicja ta miała tak doskonałe właściwości ba-

▶ Żołnierz niemiecki z okresu I wojny światowej z kaburą pistoletu P.08 przy pasie

▶ General Kazimierz Sosnkowski (na pierwszym planie) i płk Stanisław Sosabowski podczas ćwiczeń 1. Samodzielnej Brygady Spadochronowej w Szkocji

listyczne, że do dzisiaj jest stosowana na całym świecie. W magazynku mieściło się osiem nabojów.

Obok standardowego P.08 z lufą długości 100 mm, od 1913 roku produkowano także pistolet z długą, 20-centymetrową lufą – Lange Pistole 08 (niekiedy w literaturze spotyka się informację, jakoby tę wersję wprowadzono w 1917 roku). Wersja ta miała regulowany celownik o maksymalnej nastawie do 800 m i kolbę-kaburę, którą można było doczepić do chwytu. Lange Pistole mógł więc w niektórych sytuacjach spełniać rolę karabinka. Przeznaczony był pierwotnie m.in. dla żołnierzy obsługujących działa, dlatego często spotykana jest nazwa „P.08 artyleryjski”. Oprócz standardowego magazynka od 1917 roku używano do niego magazynka bębnowego na 32 naboje (tzw. ślimakowego, o skomplikowanej i kłopotliwej budowie), mającego zwielokrotnić walory broni w wojnie okopowej.

Symbol niemieckiego żołnierza
Pistolet gen. Sosabowskiego to właśnie wersja artyleryjska. Wyprodukowano go w 1917 roku w wytwórni

DWM (w latach trzydziestych największym wytwórcą P.08 była firma Mauser). Numery zespołu lufy i komory (nr 9705g) oraz szkieletu (nr 6467g) nie zgadzają się ze sobą, co świadczy, że broń złożono z dwóch różnych pistoletów. Parabellum wyposażone jest w regulaminową skórzano-drewnianą kolbo-kaburę i pas nośny, a także wycior.

Pistolety Parabellum produkowano w zakładach Mausera do 1942 roku. Według niektórych źródeł fabryki opuściło łącznie nawet 2,8 mln egzemplarzy. Ten symbol niemieckiego żołnierza był jednym z najbardziej cenionych wojennych trofeów; największe kolekcje znajdują się dzisiaj w USA. Broń słynęła z solidnego wykonania i niezawodności (mimo stosunkowo skomplikowanego mechanizmu). Zdania dotyczące celności pistoletu są podzielone. Niewątpliwą wadą był wysoki koszt produkcji. 🇺🇸

Michał Mackiewicz – archeolog, pracownik Działu Historii Wojskowości Muzeum Wojska Polskiego; zajmuje się historią wojen i uzbrojenia oraz archeologią militarną; autor licznych artykułów o tematyce historyczno-wojskowej, współautor książki *Kircholm-Kluszyn, zwycięstwa husarii* (2011)

Fot. Muzeum Wojska Polskiego

Fot. Muzeum Wojska Polskiego